

En helhetlig religionspedagogisk tilnærming til sannhetsspørsmålet

Sluttrapport fra trosopplæringsprosjektet

Hvorfor akkurat Jesus?

Bjørn Hinderaker

Høgskolelektor ved NLA Mediehøgskolen Gimlekollen, Norge

bjorn.hinderaker@nla.no

Trosopplæringsprosjektet *Hvorfor akkurat Jesus?*¹ har fokusert kirkens trosopplæring i møte med livssynsmangfoldet. Prosjektet har vært todelt. Den første delen undersøkte hvordan trosopplærere forholder seg til livssynsmangfoldet og til sannhetsspørsmålet. Rapporten fra denne undersøkelsen er publisert tidligere.²

Denne artikkelen summerer opp den andre delen av trosopplæringsprosjektet, som skal møte behovene som ble avdekket i første del. Dette består dels i å formulere ”en helhetlig religionspedagogisk tilnærming til sannhetsspørsmålet i trosopplæringen”, og dels i å utvikle relevante ressurser for trosopplærere.

Bakgrunn for *Hvorfor akkurat Jesus?*

I et historisk perspektiv er det klart at trosopplæringen i vår tid har fått mange nye utfordringer: Skolen er løsrevet fra kirkens trosopplæring og kirken løsrives fra staten. Den større virkeligheten bak dette er at den kristne tro – på godt og vondt – har mistet livssynsmonopolet. Kristen tro er for moderne mennesker kun ett av mange alternativer på dagens livssynsmarked. Spørsmålet ”Hvorfor akkurat Jesus?” representerer denne stemmen fra livssynsmangfoldet, som ligger som grunn-

leggende utfordring for kirken og trosopplærerne.

En del av bakgrunnsteppet for prosjektet er internasjonal forskning på ungdommers forhold til kirker og kristen tro i USA og Europa. Ikke minst peker The Barna Group³ på drastisk bortfall av ungdom fra kristne menigheter i USA, spesielt i overgangen til college-alder. David Kinnaman presenter resultatene i bøkene *You Lost Me: Why Young Christians Are Leaving Church...and Rethinking Faith*⁴, og *unChristian: What a New Generation Really Thinks about Christianity...and Why It Matters*⁵. I *You Lost Me* peker forfatteren på seks hovedgrunner til at unge fremmedgjøres i menigheter i USA: De opplever sin kirke som 1) overbeskyttende, 2) overfladisk, 3) vitenskapsfiendtlig, 4) dømmende, 5) eksklusivistisk, 6) uvennlig mot de som tviler. Forfatteren peker også på at fellesnevneren bak disse er mangelen på sunn apologetikk i menighetene.

Denne mangelen på sunn apologetikk i menighetene har en dobbel virkning. For det første gjør det kristne sårbare i møte med de utfordringer de møter med full tyngde på høyskole og universitet slik at de lett mister troen. For det andre gir det en negativ opplevelse av menigheten, slik

at man ikke ønsker deg tilbake (slik Kinnaman viser i *unChristian*).

Selv om tallene ikke er de samme i Norge og Europa som i USA, kan vi nok finne igjen mange av de negative tendensene i norske kristne menigheter. I ”10-25”-prosjektet⁶ som ble gjennomført på NLA Mediehøgskolen Gimlekollen på oppdrag fra NLM Ung i 2012 ble kristent ungdomsarbeid i Norge for aldersgruppen 10-25 kartlagt. Det ble for det første samlet tall og statistikker over eksisterende ungdomsarbeid fra Den norske kirke og organisasjonene nasjonalt, og for det andre gjort noen undersøkelser av ulike representative eksempler på kristent ungdomsarbeid.

Et av de sentrale funnene fra del to av dette forrige prosjektet som er relevant for trosopplæringsprosjektet *Hvorfor akkurat Jesus?*, er den tydelige mangelen på bevissthet om apologetikk i det kristne ungdomsarbeidet nasjonalt, på tvers av menigheter og organisasjoner.

Presentasjon av *Hvorfor akkurat Jesus?*

Trosopplæringsprosjektet *Hvorfor akkurat Jesus?* tar dette spørsmålet videre og ser på hvordan trosopplæringen forholder seg til livssynsmangfoldet som ungdommen lever i. Prosjektet er todelt og har hatt to faser.

Hvordan trosopplærere forholder seg til livssynsmangfoldet

Den første fasen av trosopplæringsprosjektet *Hvorfor akkurat Jesus?* undersøker ”hvordan trosopplærere faktisk forholder seg til livssynsmangfoldet som religionspedagoger på den kirkelige arena”.⁷ Her ble det gjennomført en serie intervjuer med trosopplærere, kateketer og ungdomsarbeidere i lutherske menigheter og organisasjoner i Agder og Telemark

bispedømme. Fokus var på ”hvordan disse forholder seg til den nevnte spenningen mellom kristne sannhetspåstander og livssynsmangfoldet i ungdoms livsverden i sin daglige og ukentlige tjeneste”. De viktigste funnene fra undersøkelsen var:

- Informantene forholder seg i liten grad til livssynsmangfoldet og ser ikke trosforsvar som sentral del av trosopplæring.
- Det er en utfordring å legge til rette for spørsmål i trosopplæringen. Spørsmål av apologetisk art synes først og fremst komme fra dem som ikke regner seg som ”innenfor”. Blant de som regner seg som ”kristne” eller ”innenfor”, synes det å være en viss frykt for å stille spørsmål. Trosopplæreren føler seg ofte usikker og på ”bortebane” i møte med slike spørsmål.
- Spørsmålene ungdommene selv stiller er ikke overraskende de som direkte berører dem selv: Identitet, seksualitet og rettferdighet. Herunder hører spørsmål om Guds rettferdighet, det ondes problem voldelige bibeltekster osv.
- Trosopplærerne erkjenner hvor sentrale medier er i ungdommenes livsverden, men vet lite om hvordan de bruker mediene.

Behovene som ble formulert av trosopplærerne selv var for det første ønske om lokale og regionale nettverk av trosopplærere på tvers av menigheter, og for det andre ressurser med apologetiske, pedagogiske og sjelesørgeriske verktøy.⁸

Undersøkelsen bekrefter observasjonene fra ”10-25” og peker i retning av at trosopplærere forholder seg lite til konteksten utenfor menighetens trygge rammer. Hverken medie- eller livssynsmangfoldet tematiseres i trosopplæringen, og trosopp-

lærerne kjenner seg ”på bortebane” og usikre i møte med spørsmålene. Dermed får ungdommen ikke svar på spørsmålet ”Hvorfor akkurat Jesus?” Ungdommene utrustes ikke i møte med spørsmål, innvendinger, myter og livssynsalternativ de vil møte. I møte med det sekulære og livssynsmangfoldet, vil trosopplæringen kun oppfattes som en innføring i tradisjonene, tolkningene og verdiene til ett av mange religiøse alternativer på livssynsmarkedet.

En helhetlig religionspedagogisk tilnæringsmåte til sannhetsspørsmålet i trosopplæringsarbeidet

Den andre fasen av trosopplæringsprosjektet *Hvorfor akkurat Jesus?* skulle på bakgrunn av våre egne funn og tidligere forskning ”utvikle en helhetlig religionspedagogisk tilnæringsmåte til sannhetsspørsmålet i trosopplæringsarbeidet”. Denne tilnærmingen har vokst frem gjennom arbeid med undervisning (spesielt studiet *kommunikasjon og livssyn*), bøker, nett- og videoressurser (spesielt gjennom de ulike nettsidene til Damaris Norge⁹). Dette materialet kan sies å være apologetisk praksis, eller ”apologetics as art”.¹⁰ Når vi setter ord på teorien bak, beveger vi oss inn på apologetisk teori, altså ”apologetics as science”.

Vi vil her først formulere det teoretiske grunnlaget (”en helhetlig religionspedagogisk tilnæringsmåte til sannhetsspørsmålet i trosopplæringsarbeidet”), og deretter vil vi vise hvordan dette grunnleggende perspektivet kommer til uttrykk i det materialet vi har utviklet.

Sannhetsspørsmålet

Å løfte frem ”sannhetsspørsmålet” er i vår tid høyst utfordrende. Som filosofen Terry Eagleton sier: “No idea is more unpopular with contemporary cultural theory than that of absolute truth. The

phrase smacks of dogmatism, authoritarianism, a belief in the timeless and universal.”¹¹ I planen for trosopplæring til Den norske kirke (her kalt PT)¹² er ‘sannhet’ nevnt eksplisitt to ganger.¹³ Samtidig ligger sannhetspåstander implisitt i det som formuleres som trosopplæringsplanens sentrum: ”Guds kjærlighet i Jesus Kristus”. Sannheten i denne sentrale påstanden bærer alt det andre.

Mens dette sentrale budskapet formidles i den kristne undervisningen, sier andre stemmer utenfor menighetens vegger noe helt annet: ”Jesus er produkt av antikens myter. Gud er en overtro. Bibelens gudsbilde er moralsk forkastelig. Kristen tro er i konflikt med vitenskap.” Dette formidles ikke bare av radikale nyateister som Richard Dawkins (som mange ungdommer lytter til nettet), men dukker også ofte opp i populærkulturen, som i TV-serier, filmer og på sosiale medier. Som Stefan Gustavsson påpeker i *Trenger troen forsvares? En programerklæring for kristen apologetikk*, skaper dette en ”kognitiv dissonans” hos ungdommen¹⁴. De opplever indre konflikt mellom det de lærer i menigheten og det de hører i kulturen rundt. På et tidspunkt må de ta en avgjørelse over hvilken stemme de skal lytte til. Menigheten forholder seg ikke til stemmen utenfor, hjelper dem ikke til å reflektere kritisk, og gir dem ikke grunner for å velge akkurat kirkens eller Bibelens stemme. Mange ungdommer opplever at barnetroen ikke gir gode nok svar og velger å trekke seg ut av kristne sammenhenger når de kommer under press. Det er i denne kulturen, i dette medie- og livssynsmangfoldet vi trenger å presentere kristen tro som et relevant og troverdig alternativ.

Sannhetstestene

Selv om ‘sannhet’ er et problematisk ord

for mange i dag, så klarer vi oss ikke uten det som begrep og virkelighet, hverken i fysikk, nyhetsmedier, jus, regnskap eller forskning. Vi kan løfte frem sannhetsspørsmålet ved å bruke ”sannhetskriteriene”. Disse kritiske testene av sannhetspåstander er hentet fra filosofien, og er brukt av en rekke apologeter,¹⁵ blant annet i den mest utbredte læreboken i kristen apologetikk i Norden: *Kristen med god grunn – om sannhet i en tid fylt av tvil* av Stefan Gustavsson.¹⁶ *Koherens-kriteriet* spør etter indre sammenheng: Henger det sammen? Her vil utsagn som ”alt er relativt” og ”jeg kan ikke et ord norsk” ikke bestå testen fordi de motsier seg selv. Å samtidig hevde at ”alt er materie” og at ”mennesker har iboende verdi” henger ikke sammen. *Korrespondanskriteriet* spør om påstander stemmer med virkeligheten. Her er man opptatt av empirisk prøving. Et livssyn som for eksempel forneker eksistensen av det onde, vil vi kunne si at det er i konflikt med en av våre dypeste intuisjoner. Mye kan ikke testes direkte empirisk, slik det var fra starten for teoriene om solsystemet, bakterier eller atomet. Vi står da igjen med å vurdere hvilken teori som er den beste forklaring, eller som best korresponderer med det vi observerer. *Det pragmatiske kriteriet* viderefører det forrige, og spør om det fungerer i virkeligheten. Teorien om atomet oppbygning har revolusjonert fysikken og kjemien. Skal noe fungere i livet, som medisin, er vi opptatt om den fungerer, om pasienten blir bedre. Et viktig spørsmål er hvordan vil disse ideene forandre og forvandle deg?

Disse sannhetskriteriene kan brukes som verktøy for kritisk refleksjon både over egne oppfatninger og i møte med andre ideer og livssyn.

En helhetlig tilnærming til sannhetsspørsmålet

”Helhetlig trosopplæring” er sentralt i trosopplæringsplanen, og ’helhetlig’ går igjen både i forhold til trosinnholdet, planene og tverrfagligheten man sikter mot. Vi ønsker å utvide denne helhetlige tenkning ved også løfte frem disse aspektene:

Kristen formidling foregår ikke i et tomrom. En helhetlig trosopplæring må ta på alvor *konteksten* for trosopplæringen, hvor bl.a. institusjonene skole og medier er sentrale formingsfaktorer og del av de ”sosiale og mentale rammevilkår”¹⁷ som ungdommen lever under. Både skolen og mediene preges av bl.a. ’sekularisme’ og ’pluralisme’, som trosopplæreren må forholde seg til.

En helhetlig trosopplæring må tenke helhetlig *om den kristne formidlerens doble oppgave*: Vi trenger en ”dobbel lytting”, både til Skriften og samtiden. Kristen formidling må hverken være bare ekko av Skriften eller samtiden, men trenger å være enn formidling av bibelske ideer tro inn i vår tids språk og ideer. Lyttingen til samtiden vil blant annet måtte inkludere budskap og trender i populærkulturen. En del av lyttingen til Skriften må også innebære å lære av hvordan kristen tro der formidles, forklares og forsvares, slik Stefan Gustavsson gjør grundig rede for i del II av *Trenger troen forsvares?*¹⁸

En helhetlig tilnærming til sannhetsspørsmålet, må både holde fast på Jesus som Sannheten, og samtidig respektere mangfoldet av perspektiver og livssyn. Å tro på Jesus som Sannheten, står ikke i motsetning til toleranse eller til å lytte og lære av andre. Derfor er den kristne tilnærmingen alltid ”sannheten tro i kjærlighet”. Og selv om kristne vil utfordre falske ideer, vil det alltid måtte skje i

respekt for mennesket bak disse. Og kristne må – som Jesus – respektere menneskers nei.

En slik helhetlig tilnærming til *innholdet* i trosopplæringen i lys av livssynsmangfoldet, har Margunn Serigstad Dahle formulert som «hode, hjerte og hånd». Hun konkluderte slik i en artikkel om ”10-25”-prosjektet fra et religionspedagogisk perspektiv:

Når det gjelder *hode*, vil jeg hevde at det apologetiske anliggendet må tas mye mer på alvor i en pluralistisk samtid. Dette gjelder både utover (evangelisering og utadrettet trosformidling) og innover (trosopplæring og disippelgjøring), med særlig fokus på temaene autentisitet, troverdighet og relevans. I forhold til *hjerte* vil jeg understreke hvor viktig den personlige trosdimensjonen er, enten det gjelder å komme til tro på – eller å vokse i troen på – Den treenige Gud. Med tanke på *hånd* vil jeg i denne sammenhengen særlig fremheve betydningen av å aktivt å knytte an til unges livsverden, ikke minst i relasjon til medier og populærkultur. Disse tre momentene danner derfor et viktig grunnlag for selvkritisk vurdering av gjeldende religionspedagogiske strategier.¹⁹

Skisse til en helhetlig religionspedagogisk tilnærming til sannhetsspørsmålet

Den norske kirkes *Plan for trosopplæring* (PT) har tre sentrale innholds-aspekter, nemlig 1) livstolkning og livsmestring, 2) kirkens tro og tradisjon og 3) kirkens tro i praksis.²⁰ Disse kategoriene ligger nær den klassiske religionspedagogiske inndelingen ”tolkning, undervisning og oppdragelse”²¹ en inndeling som også Margunn Serigstad Dahle gjør seg bruk av

med livssynsteori som perspektiv²² og som vi i det følgende vil bruke.

Trosopplæring som tolkning – ”livstolkning og livsmestring”

C.S. Lewis uttrykte følgende i et kjent utsagn: ”I believe in Christianity as I believe that the sun has risen. Not only because I see it, but because by it I see everything else.”²³ Kristen tro er altså ikke bare tro på Gud, men en hjelp til å tolke hele tilværelsen ut fra Gud som den ytterste virkelighet.

Trosopplæringen skal knytte an til barn og unges livssituasjon og formidle troen slik at den dømte kan forstå sitt liv og sin virkelighet i lys av troen på den treenige Gud, sies det i PT (s.16). Dette betyr blant annet at den kristne troens «store fortelling» må løftes fram og den indre sammenhengen i troen tydeliggjøres. Ut fra dette kan man bygge en helhetsforståelse, et helhetlig kristent livssyn som kaster lys over virkeligheten og livet. ”Skapertanken” er for eksempel ikke bare en påstand om noe som skjedde ved universets begynnelse, men et helhetsperspektiv på tilværelsen med Gud som opphav og livgiver.

I møte med livssynsmangfoldet trenger vi å spørre oss hvilke kilder til livstolkning har ungdommen i dag? Ved siden av kirken og hjemmet, er jo, som vi så ovenfor, både skolen og mediene viktige premissleverandører.²⁴

Hvordan forholder skolesystemet seg til kristen tro? Man kunne tenke at skolen ønsker å gi et positivt inntrykk av alle livssyn. Mange har idealer om å være nøytrale. En svensk doktorgradsavhandling fra 2015 viser hvilke forestillinger om religion som i praksis blir formidlet i svensk skolesystem:

Å være religiøs ble i timene framstilt som vanskelig å forene med å

være et moderne, rasjonelt, individualistisk og selvstendig tenkende menneske. Å innta en ikke-religiøs og ateistisk posisjon ble derimot beskrevet som en nøytral og normal tilnærming til religion. At denne holdningen var så sterk i samtlige klasserom var et resultat jeg ikke hadde forventet, sier Karin Kittelmann Flensner, avhandlingens forfatter.²⁵

Selv om norsk skole prinsipielt er mer pluralistisk enn sekulær, i hvert fall når det gjelder KRLE-faget, møter elevene i praksis ofte sekulære holdninger og perspektiver. Når det gjelder høyere utdanning er situasjonen nok tilnærmet identisk. Trosopplæringen trenger derfor også i Norge å forholde seg til sekulære tolkningsrammer og utfordre slike utbredte myter om religion, rasjonalitet og nøytralitet. Her er det spesielt viktig å understreke at sekulære perspektiv også er perspektiv – altså et livssyn eller en tro – og derfor ikke kan tas for selvsagt og gitt.

Mens det sekulære utfordrer troen på Gud, utfordrer livssynsmangfoldet bekvinnelsen til én Gud, en Herre.²⁶ I medie- ne møter vi et mylder av ideer, tolkninger og livssyn, og trekk av blant annet relativisme, hedonisme, sekularisme, individualisme. Trosopplæringen må gi verktøy til å avdekke disse tolkningene og livssynene som formidles, og til å reflektere kritisk over dem.

Trosopplæringen trenger å forklare hvordan kristen livstolkning – og det kristne livssynet – skiller seg fra de ulike livssynsalternativene, og hvordan den har større forklaringssevne enn alternativene (koherens-testen), stemmer med virkeligheten (korrespondanse-testen), og fungerer i praksis (pragmatisk test). Her trenger vi å utruste til selvstendig tenkning og livssynskritikk. Sannhetsspørsmålene må anvendes både på det kristne livssynet

som helhetsperspektiv og på de ulike livssynsalternativene.

Trosopplæring som undervisning – ”Kirkens tro og tradisjon”

Sentralt i kirkens trosopplæring står den grunnleggende undervisning om den kristne troens innhold i Bibelen og tradisjonen. Alle lærepunktene i kristen tro utfordres i dag av spørsmål, innvendinger, myter og livssynsalternativ.

Her må vi som kristne trosopplærere ta Peters formaning på alvor: ”Vær alltid klare til forsvar når noen krever dere til regnskap for det håp dere eier” (1 Pet 3,15f). I tillegg til å formidle den kristne troens innhold, oppfordres vi her til å forberede oss både på spørsmålene (”forsvar”) og til å gi gode grunner (”regnskap”) for troen.

Det må skapes en kultur for å kunne stille ærlige spørsmål i trosopplæringen. Dette kan gjøres ved at trosopplæreren selv løfter frem vanlige spørsmål og innvendinger i sin undervisning. Dermed kjenner ungdommen seg igjen, og de føler det er akseptabelt med spørsmål, og det får sett at det kan finnes svar på spørsmålene de har.

De apologetiske utfordringene kan møte oss som spørsmål, innvendinger, myter eller livssynsalternativ. La oss gi noen eksempler på vanlige typer spørsmål vi kan få i møte med første trosartikkel, troen på ”Gud Fader, himmelens og jorden skaper”:

- *Spørsmål*: Finnes Gud? Hvorfor er akkurat din gud den rette? Hvordan kan vi vite hvem Gud er? Hvem har skapt Gud?
- *Innvendinger*: Hvordan kan du tro på Gud når du ikke kan se ham? Hvordan kan du tro at Gud har skapt verden, når vitenskaper har forklart oss hvordan det skjedde?

- *Myter*: Vitenskapen har vist det ikke finnes noen Gud. Du kan ikke tro på Bibelen hvis du vil tro på vitenskapen.
- *Alternativer*: Det finnes ingen guder. Vi har alle gud inne i oss. Bare Allah er Gud, det er galt å tilbe Jesus.

Det er ikke vanskelig å finne aktuelle spørsmål til alle trosopplæringens fire områder: Gud, Bibelen, kirken og verden. Et spesielt viktig område for kristen trosopplæring er spørsmålet om Bibelens troverdighet, og da spesielt evangeliens historiske troverdighet som kilder til Jesu liv og person. Her har det skjedd mye i forskningen de siste tiår som styrker tilliten til evangeliene rent historisk (slik eksempelvis forskningen summeres opp i *Skeptikerens guide til Jesus* del 1 og 2 av Stefan Gustavsson). Fortellingenes troverdighet vil være et viktig tema som må berøres når man leser bibeltekstene, i møte med ideer om at det er ren diktning, eller bare ”religiøse tekster” som kun er gyldige for de som tro på dem.

På et viktig punkt skiller kristen tro seg fra andre religiøse og sekulære livssyn. Kristen tro har sin grunnhendelse forankret i virkelig historie: Jesu oppstandelse fra de døde. Den kristne troens sannhet avhenger av dette faktum. Paulus sier at ”hvis Kristus ikke er stått opp, da er deres tro uten mening” (1 Kor 15,17). Det lyder ganske fremmed i våre (post-) moderne ører, hvor ‘tro’ først og fremst er ens egen subjektive innstilling, løsrevet fra ytre faktorer.

Flere kristne apologeter²⁷ (noen av dem tidligere skeptikere og ateister²⁸) har vist at det kan gis meget gode historiske argument for Jesu oppstandelse. Dette materiale burde alle trosopplærere sette seg inn i. På spørsmålet: ”Hvordan vet du det er sant?” - har kristne ressurser også utenfor sine egne opplevelser å henvise til,

nemlig historiske hendelser. Om ikke kristne selv greier å overbevise skeptikere om oppstandelsen, kan de i hvert fall si: ”Undersøk selv!”.

Selvfølgelig er Jesu død og oppstandelsen *noe mer enn* historiske hendelser, det er også snakk om tolkningsrammer og helhetsforståelse, at han ”ble overgitt til døden for våre synder og oppreist for at vi skulle bli rettferdige” (Rom 4,25). Men det er samtidig forankret i historiske hendelser.

Trosopplæring som oppdragelse – kirkens tro i praksis

Den religionspedagogiske oppgaven ”oppdragelse” er opptatt av ”[i]mpulser til å leve det nye livet”²⁹ i Kristus, altså vekst i troen, disippelskap, etterfølgelse og kristen livspraksis. Igjen vil det være viktig å vise den indre sammenhengen i troen, hvor livspraksisen knyttes tilbake til livstolkningen og undervisningen.

Hvilke utfordringer gir *livssynsmangfoldet* her? Det moderne medie- og livssynsmangfoldet tilbyr et vell av ulike idealer og livspraksiser. Filmer og TV serier bidrar ikke bare med underholdning, men fungerer som ”manus for livet”: Hva er attraktivt og hva er ikke? Hva kan jeg lengte etter? Hva vil det så være et er et godt menneske, og hva er det gode liv? Her serveres et mylder av perspektiv og livsstiler. Spesielt filmmediet har veldig sterk påvirkning som er krevende å reflektere kritisk over.

Populærkultur er i denne sammenheng både en mulighet og utfordring. Gjennom eksempler fra musikk, film og TV kan ungdom få hjelp til å reflektere over verdier, idealer og livssyn, slik det påvises i *Manus for livet. Film som verktøy i trosopplæringen*.³⁰ Å sammenligne verdier, livsidealer og livssyn med dem vi finner i kristen tro kan være en viktig hjelp til

livsmestring i mediemylderet, og en hjelp til kritisk tenkning både over mediebudskap og de spor av livssyn som vi finner i mediemangfoldet.

Hvor kommer så *sannhetsspørsmålet* inn i oppdragelsen? Sannhetsspørsmålet er her knyttet både til autentisitet og pålitelighet.

Det er grunnleggende viktig at trosopplærerne er *autentiske*, og oppleves som ekte, ærlige mennesker. I en tid med show, image og overflate, er et ikke mindre viktig. På dette området er relasjoner og forbilder ekstra viktige. Gjennom det får ungdommen illustrert hvordan kristen tro skal leves ut i hverdagen, i relasjoner og i menigheten. Vår undersøkelse viser at dette er viktig for trosopplærerne.³¹

For ungdommens egen personlige relasjonen til Gud og Jesus Kristus trenger de å vite: Er Gud en jeg kan stole på? Er han *pålitelig*? Er Jesus en god veileder? Er han er forbilde? Mange av stemmene i kulturen sier at Gud er en illusjon og irrelevant, og at Jesus er kjedelig og en festbrems. Trosopplærerens oppgave er å styrke tilliten til "Gud i Jesus Kristus" som nøkkelen til livet.

Trosopplærere trenger å vise at de er opptatt av sannhet, ikke bare av tradisjon og fellesskap. Derfor er det viktig å selv å arbeide med spørsmålene, for så å kunne *skape et miljø og en kultur* hvor det er trygt å stille spørsmål, og hvor man kan få "ærlige svar på ærlige spørsmål". Her vil tilgang til allsidige og relevante ressurser være viktig både for trosopplærerens egen del og for dem han – eller hun – leder. Dette er den andre og siste delen av trosopplæringsprosjektet som vi nå vender oss til.

De apologetiske ressursene synliggjør den helhetlige tilnærmingen

Den helhetlige religionspedagogiske tilnærmingen som vi har gjort rede for ovenfor, synliggjøres i *det apologetiske materialet som er utviklet i løpet av prosjektperioden, dels som en del av prosjektet og dels i nær tilknytning til prosjektet*. Det dreier seg her konkret om tre populærvitenskapelige bøker og omfattende nettressurser.

Tre sentrale apologetiske bøker

Førstelektor Stefan Gustavsson, kollega ved NLA Mediehøgskolen Gimlekollen, har i løpet av denne prosjektperioden forfattet tre populærvitenskapelige bøker om apologetikk. De to første er *Skeptikerens guide til Jesus del 1*³² og *2*³³. Del 1 omhandler evangeliens troverdighet og del 2 Jesu identitet og oppstandelse. Begge disse modellerer kristen formidling i møte med vår tids skeptikere ved å løfte frem en mengde kritiske spørsmål, og gir gjennomtenkte og veldokumenterte svar. Dette er ikke bare aktuelt i møte med skeptikere og de «utenfor» det kristne arbeidet. Disse spørsmålene og dette materialet er nyttig som faglig bakgrunn for trosopplæringen generelt.

Bøkene tematiserer spørsmål som: "Hvilke historiske kilder har vi til kunnskap om Jesus? Er Jesus et oppkok av antikkens myter? Er evangeliene troverdige som kilder? Hevdet Jesus å være Gud sønn? Stod Jesus opp fra de døde?" Dette er helt grunnleggende spørsmål for kristen tro og svarene som presenteres gir gode grunner for å holde kristen tro som sann.

Den tredje boken *Trenger troen forsvares? En programmerklæring for kristen apologetikk*³⁴ er en ”apologetisk vekkerklokke” som maner kirken til igjen å ta det apologetiske oppdraget på alvor. Bokens første del peker på den alvorlige situasjonen for kristenheten i Vesten og hvordan mangelen på troverdig og relevant kristen apologetikk har vært med å skape denne situasjonen. Bokens andre del er den grundigste presentasjonen av Det nye testaments apologetikk gitt på nordiske språk, og gjennomgår Jesu, Peters og Paulus’ apologetiske praksis og strategier. Etterordet til boka er skrevet av Lars Dahle, som sammenlikner den norske situasjonen med den svenske som Stefan Gustavsson presenterte i bokens første del.

Til alle tre bøkene er det utviklet korte videoer og samtaleopplegg for smågrupper på nettsidene til Damaris Norge.³⁵

Sentrale apologetiske ressurser

Som randsonesvirkosomhet til NLA Mediehøgskolen Gimlekollen og da særlig studiet i *kommunikasjon og livssyn*, utvikler Damaris Norge relevante ressurser for livssynsanalyse og apologetikk for både samfunn, skole og menighet. Dette gjelder også i forhold til trosopplæringsprosjektet *Hvorfor akkurat Jesus?*

Damaris Samfunn

Nettsiden www.snakkomgud.no ble opprettet i 2014, og løfter fram spørsmålene om Gud og vitenskapen, bygget rundt TV-serien *Gud og vitenskapen* som ble vist på NRK. Denne serien er produsert for samfunnsarenaen, og skal kunne brukes både på vanlige skoler og i menigheter.

Serien er en respons på flere TV-serier med sterk ny-ateistisk slagside laget med blant andre Richard Dawkins, hvor vitenskap ble satt opp imot religion, religiøse perspektiv latterliggjort og ateisme for-

midlet uten kritiske motspørsmål. Serien ”Gud og vitenskapen” lar derimot ulike syn presentere sine posisjoner, hvor både ateister, agnostikere, kristne og muslimer er representert. Tilhørerne får høre ulike argumenter om temaene universets opprinnelse, livets utvikling, og menneskets bevissthet, – og overlates så til seg selv med å trekke konklusjonene. Serien er forbilledlig i formidling med respekt for mangfoldet og for betydningen av argument. Det er planer om å lansere serien som Damaris-ressurs i DVD-versjon på norsk våren 2016. Der er også planer om å opprette en tilsvarende side www.snakkomjesus.no som kan være en ressurs i diskusjon om Jesus med faglig preg, hvor materialet fra blant annet bøkene *Skeptikerens guide 1* og *2* vil være utgangspunkt.

Damaris Skole

Damaris Norge sine skolesider er utviklet spesielt med tanke på de kristne friskolene, som delvis fungerer som en parallell til menighetsarbeid, og delvis som en forlengelse av hjemmet som arena. Nettsidene for grunnskoler og videregående skoler ble relansert høsten 2016 og gjort gratis for alle brukere. En rekke av ressursene er samtidig relevante for lærere i den offentlige skolen.

På disse sidene synliggjøres vår religionspedagogiske tilnærming på følgende områder:

- *apologetikk* – med fokus på spørsmål, innvendinger, myter og livssynsalternativ,
- *fag/tro* – hvor kristen tro sees som helhets- og tolkningsperspektiv med bidrag inn i ulike fag,
- *mediene* – med den ”doble lyttingen” til Skriften og samtiden, hvor spesielt populærkulturen er fokusert

I møte med behovene i skolen, har Damaris Norge har utviklet ”Treårshjulet” med 30 aktuelle spørsmål som ungdom vil møte før eller senere. Om man berører 10 temaer i året, vil man i løpet av en treårsperiode (derfor ”Treårshjulet”) ha møtt et spekter av de mest aktuelle spørsmålene og fått hjelp til å reflektere kritisk og selvstendig over troen.

Damaris Menighet

Nettsiden *Snakkomtro.no* er en hjelp for kristne som ønsker hjelp å formidle sin tro på en relevant og troverdig måte inn i samtiden. Den har hovedområder, «populærkulturen» og «spørsmålene», som begge illustrerer nettsidens klare apologetiske fokus. Denne siden ble relansert våren 2015 med nytt format og med mye nytt innhold.

En rekke korte videoer på *www.snakkomtro.no* er produsert, blant annet serien ”Skeptikerens guide til julen” i fem deler³⁶, ”Tvilereens ti bud”³⁷, om sjelesorg, artikler og samtaleguider for bla. filmene *Det helt nye testamentet*, *Risen* og *Miracles from Heaven*. For begge de to sistnevnte filmene arrangerte Damaris Norge premierearrangement i samarbeid med Kristiansand Kino.

I samarbeid med Dig Deeper³⁸ har Damaris Norge i 2016 utviklet et formidlingsopplegg for tweens som viser hvordan apologetikk kan integreres i trosopplæringen, og dermed hvordan sannhetsspørsmålet kan bli en naturlig del av trosopplæringen også for denne aldersgruppen. Serien introduserer ”sannhetstestene” og anvender dem på dem på sentrale ledd i trosbekjennelsen.

Høsten 2016 skal Damaris Norge lage en videoserie over 10 livssyn, basert på boken *The Universe Next Door: A World-view Catalogue* av James Sire³⁹. Disse vil gi en enkel introduksjon til viktige livssyn

i Vesten, som en hjelp og ansporing til å lære å tenke helhetlig, selvstendig og kritisk i møte med livssynmangfoldet.

Fagdager og konferanse

To godt besøkte fagdager ble arrangert i samarbeid med Agder og Telemark bispedømme om ”Ungdom og apologetikk” høsten 2015, og ”Ungdom og sjelesorg” våren 2016. Dette er et samarbeid som vil fortsette og som møter noe av behovet for nettverksbygging på tvers av menigheter og organisasjoner, noe som ble meldt i undersøkelsen fra prosjektets første del.

Veritaskonferansen⁴⁰ er en større konferanse med vekt på kristent trosforsvar som holdes årlig i samarbeid mellom NLA Mediehøgskolen Gimlekollen ved faggruppen for *kommunikasjon og livssyn*, Bibelskolen i Grimstad og NKSS. Her har førstnevnte institusjon ansvar for programinnholdet, og modellerer gjennom dette ”dobbel lytting” til Skriften og samtiden. En rekke sentrale apologetiske tema tas opp, vesentlige apologetiske ressurser produseres, og apologetisk litteratur lanseres. Seminarene gjøres tilgjengelig som lyd- og video ressurser på Damaris Norges nettsider. Konferansen fyller – sammen med fagdage – også behovet for nettverksbygging på tvers av menigheter. I 2016 ble Veritasfondet opprettet, som sikter mot å utvikle og spre gode apologetiske ressurser.

Videreutdanning

I tilknytning til trosopplæringsprosjektet har vi etablert to videreutdanningsemner. Primær målgruppe er trosopplærere, både i Den norske kirke, frikirker og kristne organisasjoner. Emnene hører til studieprogrammet *kommunikasjon og livssyn*⁴¹.

Det første videreutdanningsemnet er ”Kristent ungdomsarbeid i apologetisk

perspektiv med praksis” (KL104, 20 studiepoeng). Dette ble startet opp i 2013, som en respons på ”10-25”-prosjektet og som egeninnsats inn i *Hvorfor akkurat Jesus?* Det er blitt tilbudt som videreutdanningsemne gjennom hele prosjektperioden. Emnet har gjennomgått utvikling gjennom perioden og har vært tatt av en stor gruppe ungdomsarbeidere fra kristne organisasjoner, med rundt 30 studenter årlig.

Det andre videreutdanningsemnet er ”Kristent ungdomsarbeid i sjelesørgerisk perspektiv” (KL107, 10 studiepoeng) som ble utviklet som respons på trosopplæringsprosjektets første del. Emnet ble lansert på fagdag ved NLA Mediehøgskolen Gimlekollen juni 2016, med tanke på oppstart våren 2017. Her kommer det helhetlige synet på kristen formidling og ungdomsarbeidet til syne, hvor vi tar høyde for hele mennesket, hvor også de sjelesørgeriske og følelsesmessige aspektene gis rom. Disse anliggende ble også synliggjort i aktuelle videoressurser med Arne Tord Sveinall.

Det bør også nevnes at Kirkerådet i løpet av prosjektperioden har godkjent et knippe KL-emner som kvalifiserende til menighetspedagog i Den norske kirke.

Troverdig og relevant

Gjennom prosjektet *Hvorfor akkurat Jesus?* har vi fått anledning til å reflektere nærmere over apologetikkens plass i trosopplæringen. Skal budskapet om ”Guds kjærlighet i Jesus Kristus” kunne formidles som troverdig og relevant inn i en stadig mer sekularisert og pluralistisk samtid, må en bibelsk forankret og livsnær apologetikk gis en sentral strategisk rolle i trosopplæringen.

Vårt bidrag inn i trosopplæringen gjennom dette prosjektet er av både reflekterende og praktisk art. Vi er overbevist om at den helhetlige religionspedagogiske tilnærmingen til sannhetsspørsmålet, samt de aktuelle apologetiske – og sjelesørgeriske – ressursene som er utviklet med utgangspunkt i denne helhetlige tilnærmingen, møter et betydelig behov på bred front innenfor kristen trosopplæring.

Noter

1. Se Kirkerådets ressurside <http://www.ressursbanken.no/ressurser/rapport-hvorfor-akkurat-jesus/> og følgende presentasjonsside www.damaris.no/hvorfor-akkurat-jesus/.
2. Stefan Fisher-Høyrem, «Hvorfor akkurat Jesus? En rapport fra et trosopplæringsprosjekt», *Theofilos* vol 6, nr 3 (2014) s 480-487.
3. www.barna.org.
4. David Kinnaman, *You Lost Me: Why Young Christians Are Leaving Church...and Rethinking Faith* (Grand Rapids: Baker Book House, 2011)
5. David Kinnaman: *unChristian: What a New Generation Really Thinks about Christianity...and Why It Matters* (Grand Rapids: Baker Books, 2007)
6. Margunn S. Dahle, ”Forskningsprosjektet ”10-15” – i religionspedagogisk perspektiv”, *Theofilos* vol 4, nr 2 (2012): 28-47.
7. Stefan Fisher-Høyrem, ”Hvorfor akkurat Jesus? En rapport fra et trosopplæringsprosjekt”, *Theofilos* vol 6, nr 3 (2014) s. 481.
8. Ibid. s. 486.
9. www.damaris.no.
10. Lars Dahle, ”Aktuelle apologetiske anliggender – for kristne formidlere og fagpersoner” *Theofilos* nr 1 (2009) s.13.
11. Terry Eagleton, *After Theory* (Basic Books: London 2003), p. 103.
12. Kirkerådet, Den norske kirke 2010: Plan for trosopplæring i Den norske kirke: https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/planer-visjonsdokument-og-strategier/plan_trosopplering_bokmaal.pdf

13. Ibid. Presentasjonen av trosopplæringens innhold innledes med ”Jesus Kristus viser oss Guds nåde i sannhet og kjærlighet” (s 13 og 52), og blant kjernetekstene nevnes ”Jesus er veien, sannheten og livet Joh 14,6” (s 48).
14. Stefan Gustavsson, *Trenger troen forsvares. En programmerklæring for kristen apologetikk* (Oslo: Luther, 2016) s.26f.
15. Disse er formulert av den kristne filosofen og etikeren E. David Cook, se ”Verification and Falsification” i Sinclair Ferguson og David F. Wright i *New Dictionary of Theology* (Inter-Varsity Press, 1988), s 26. Den finnes også i hans populære bok om livssyn *Blind Alley Beliefs* (London: Pickering & I, 1979) (på norsk: *Tro på avveier* (Oslo: Lunde, 1999)) og anvendt i den klassiske evangeliseringsboken til Nick Pollard: *Evangelism Made Slightly Less Difficult* (Leicester, IVP, 1997) (norsk: *Snakk om tro med hode og hjerte* (Oslo: Lunde, 2006).
16. Luther forlag, 1999, s. 32ff, svensk utgave: *Kristen på goda grunder - om sanning i en tid av tvivel* (Stockholm: Cordia, 1997)
17. Ingvild Thu Kro, ”Et blikk på aktuell ungdomskultur”, *Theofilos* vol 4 nr. 2 (2012) s.49-60.
18. Stefan Gustavsson, *Trenger troen forsvares. En programmerklæring for kristen apologetikk* (Oslo: Luther, 2016) fra s 43.
19. Margunn S. Dahle (2012) s.45.
20. <http://www.ressursbanken.no/ressurser/>.
21. Ivar Asheim og Sverre Dag Mogstad, *Religionspedagogikk: Tolkning, undervisning og oppdragelse* (Oslo: Universitetsforlaget 1987) s.14
22. Margunn S. Dahle, ”Forskningsprosjektet ”10-15”.
23. C.S. Lewis ”Is Theology Poetry?” i *The Weight of Glory* (New York: Harper Collins, 1949) s.116-140.
24. Avhandlingen er skrevet på engelsk og kan lastes ned gratis her:
<https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/41110?locale=sv>.
25. <http://www.forskning.se/2015/12/07/religiosa-traditioner-framstallssom-ointelligenta/>
26. Lars Dahle, «Aktuelle apologetiske anliggender – for kristne formidlere og fagpersoner» *Theofilos* nr. 1 (2009) s.17.
27. Vi kan bl.a. nevne de kjente internasjonale apologetene William Lane Craig, Gary Habermas og N.T. Wright.
28. Her kan vi nevne internasjonalt kjente apologetiske stemmer som Lee Strobel, J. William Wallace og John Warwick Montgomery.
29. Kirkerådet, Den norske kirke 2010: Plan for trosopplæring i Den norske kirke s 14,
https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/planer-visjonsdokument-og-strategier/plan_trosopplaering_bokmaal.pdf
30. Dahle, Margunn Serigstad og Lena Skattum (red.), *Manus for livet. Film som verktøy i trosopplæringen* (IKO-forlaget, 2010)
31. Stefan Fisher-Høyrem, ”Hvorfor akkurat Jesus?” s.483.
32. (Oslo: Luther Forlag 2014)
33. (Oslo: Luther Forlag 2015)
34. (Oslo: Luther Forlag 2016)
35. Se <http://snakkomtro.com/samtaleguide-skeptikerens-guide-til-jesus> og <http://snakkomtro.com/trenger-troen-forsvares/>
36. <http://snakkomtro.com/skeptikerens-guide-til-julen/>
37. <http://snakkomtro.com/hvordan-bor-man-mote-tvil/>
38. <http://www.acta.as/om-acta/konseptene/dig-deeper>. Det er Normisjons ungdomsorganisasjon Acta som driver dette arbeidet for tweens.
39. (Downer’s Grove: Inter Varsity Press, 2009; 5. utg.)
40. www.veritaskonferansen.net.
41. <https://www.nla.no/nor/studietilbud/kristendom/kl/kommunikasjon-og-livssyn>